

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΒ΄

ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ 5 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1914

ΑΡΙΘΜΟΣ 523

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΙΣΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ·

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μ. ΑΡΑΧΩΒΙΤΗΣ. "Ηλιος τὰ μετάνυχτα.
ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ. "Από τὰ τραγούδια τῆς Ψάπφας.
Π. ΒΛΑΣΤΟΣ. "Ἐνα γράμμα.
Κ. ΓΑΖΙΑΣ. "Αθηνιώτικες γραφές.
ΕΙΡΗΝΗ Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ. "Ο ἰδεοπλάστης
(συνέχεια).
ΔΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ. "Ο "Αβερύφειος διαγωνισμός τῆς
Γλυπτικῆς (τέλος).
Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ. Μεσολογγίτικο.
Γ. ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ. Τῆς Ζωῆς καὶ τοῦ "Ονειρου.
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Ματσούκας.
TRILUSSA. Μύθοι.
Κ. ΦΡΙΑΙΓΓΟΣ. "Ἄσμα "Ἀσμάτων.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ.—ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ.—ΟΜΙΛΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥ-
ΝΑΥΛΙΕΣ. — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑ-
ΤΟΣΗΜΟ.

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΙΚΟ

I

"Η κόρη ἐνὸς θαλασσινοῦ κ' ἐνὸς λιμνιώτη ἡ ἀδερφή,
Κ' ἡ μοσκοθυγτέρα
Τραγουδισμένης μὲ καίμοις μάννας, ποὺ στάθηκε κορφή
Στὴ νύχτα καὶ στὴ μέρα,
Τ' ἰ με τ' ἀστρὶ παράβγαινε καὶ θάμπωνε τὸν ἥλιο,
Τῆς Κυρ' "Αννιώς ἡ Μπίλιω,
Πρώτη μου ἀγάπη, ἄστρο καυτὴ, μοῦ μίγησε ὡς ξανάρθαδῶ.
Πρὶ φύγω πάλε πίσω
Γιὰ τὴν ἐρμιά τὴν ξενιτιά, νὰ πάω μιά μέρα νὰ τὴ δῶ,
Νὰ δεῖ ἂ θά τὴ γνωρίσω ..

II

Χαρά, καὶ δὲν ξανάσανε στὸν κύκλο κόσμου τὸν ἐπά,
Δεξὰ καὶ κλειδοκράτα,
Καὶ μήτε καὶ τὸ σπίτι τῆς εἶδε ἀπὸ ξόδι ἄλλον παπᾶ,
Κ' ἴδια τῆς ἄλλῃ στράτα,
Πάρα τὸ δρόμο τὸ στρωτὸ ποὺ πάει στὸ κοιμητήρι,
Γιὰ μάννα καὶ γιὰ κύρη,
Τὸν ἄστροτον ἀνήφορο τῆς ἔγνομαι καὶ τῆς συλλογῆς,
Τῆς θύμησης ποὺ τρώει,
Πιότερο κι ἀπ' τὰ σερπετὰ σκουλήκια τῆς γλιμένης γῆς,
Κι ἀπὸ τὸ μοιρολόι ..

III

Χηράμενη ἀπ' τὸν ἔρωτα κι ἀπ' τὴν καταλαλιά,
Στὸ πατρικὸ ρημαδί,
Στὰ μαῦρα καὶ στὰ σκότεινα, σὰν τὴν κεραυνωμένη ἐλιά,
Τὴν ἡδρα τὸ ἄλλο βράδυ,
Κι ἀπ' τὸ φεγγάρι πρόσωπο—στὸ νοῦ πῶς νὰν τὸ βάλω;—
Κάνα παρόμοιασμα ἄλλο,
Πάρα τὰ μάτια τὰ γλυκά, τάμυγαδάτα τῆς τὰ δύο,
—Ποὺ νὰ μποροῦσα νῶσκυβα δροσιά τὴν πίκρα τοὺς νὰ πιῶ!
Στὰ δάκρυα βουτημένα,
Γιὰ κείνη καὶ γιὰ μένα...

Μ ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ

Δάφνινο κλαδάκι, τόξο φοινικιάς,
Πλειότερο σοῦ στέκει πάρεξ ὁ Σταυρός,
Μόνο σὺ δὲν εἶσαι—δόξα σου—νεκρός,
Σ' ἔνα κοιμητήρι τῆς ἀτελειᾶς·
"Ολοι μας ξεπίσω, σὺ μονάχα ἐμπρός.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ*

Οἱ πατριδέμποροι καὶ οἱ ἐθναπόστολοι δὲ μὲ
συγκινεῖνε καθόλου. Οὔτε οἱ ἐθνικοὶ βάρδοι. Τὸν
Παλαμὰ ποὺ τονε λατρεύω γιὰ Ποιητὴ ποτέ μου
δὲν τὸν εἶπα Βάρδο ἢ "Εθνικὸ ποιητὴ, ποτέ μου δὲν
ἔντυσα τὸ θαυμασμὸ ποὺ τοῖχῳ μὲ τοὺς παραπάνου
τίτλους. Μοῦ φτάνει τῶνομα Παλαμὰς νὰ μοῦ γιο-
μίσει τὴν ψυχὴ μου. Καὶ τοῦ Ἴδα τῶνομα, ἔτσι
σκέτο καὶ ιεροπαλὸ, μοῦ εἶναι ἀρκετὸ νὰ μοῦ δεί-
ξει τὸν ἀγνὸ πατριώτη καὶ τὸ δυνατὸ συγγραφέα. Κι
ὅσο κι ἂν ἐχτιμῶ, μὲ τὴν ἀδεια πάντα τῶν κ.κ. Σκριπ
καὶ Πώπ, τὸ Βενιζέλο, ποτέ μου δὲν τὸν ἀποκάλεσι
Μεσία καὶ Σωτήρα καὶ δὲν ξέρω τί ἄλλα ἀκόμα. Μὲ
φτάνουν ξερὰ τὰ ὀνόματα ὅταν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ χαρα-
χτήρας καὶ ἡ δράση ἐκεινῶν ποὺ τὰ φέρνουνε εἶναι
πιο βαρὺ καὶ πιο φανταχτερὰ κι ἀπὸ τὸ φανταχτε-
ρότερο τίτλο.

Κι ὁ Μυτσούκας μοῦ φτάνει Μυτσούκας. Τὸ "Ε-
θναπόστολος καὶ τὸ Βάρδος ἴσως νὰν τὰ χρειάζουν-
ται ὅσοι δὲν εὐτυχήσανε νὰ γνωρίζουν ἀπὸ κοντά,
ἀπὸ πολὺ κοντά, τὸν παράδοξο αὐτὸν ἄθροισμα, ὅσοι

(*) Οἱ στίχοι αὗτοὶ δημοσιευτήκανε στὸν ἀριθμὸ 48
τοῦ «Νουμά» (19.6.903) μὲ τὸν τίτλον «Εἰς Σταυρωμένον
ποιητὴν» κι ἀφιερωμένοι στὸ Ματσούκα ποὺ τότε εἶχε πα-
ρασημοφορεθεῖ.

δὲν ἔχουν τὸ χάρισμα νὰ μπούνε πρὸς κατάβαθα μιανὴς τέτιας κατάλευκας ψυχῆς, ὅσοι θὰ κοιτάζουμε πρῶτα τί κοστοῦμι φορεῖς γιὰ νὰ σοῦ δώσουνε τὸ χέρι τους καὶ θὰ ρωτήσουν πρῶτα τὸ εἰσόδημά σου — ἀδιαφορώντας ἀπὸ ποῦ σοῖσγεται — γιὰ νὰ σ' ἀνοίξουνε τὴν πόρτα τους.

Κάποιος φίλος μου πυρρωνιστὴς μοῦλεγε κάποτε: — Ὁ Μασούκας εἶναι μιὰ ὁμορφὴ τοιχογραφία. Καμάρωνέ τηνε μὰ μὴ θελήσεις ποτὲ νὰ τὴν ξήσεις γιὰ νὰ ἴδεις τί βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὰ λαμπερὰ χρώματα. Τὸ ντουβάρι δὲ θὰ ικανοποιήσῃ καθόλου τὴν περιέργειά σου, ἀφοῦ σὲ μιὰ τέτια δοκιμασία οὔτε ἡ Σιζτίνα μαντόνα τοῦ Μιχαηλάγγελου μπορεῖ ν'ἀνθέξει.

Κι ὅμως τὸ βάθος, ποὺ τὰρνιέται ὁ φίλος μου τοῦ Μασούκα, ὑπάρχει. Ὅλα τὰ μεγάλα αἰσθήματα ποὺ τόσο θορυβώδηκα τὰ διαλαλεῖ κάθε λίγο καὶ λιγάκι, σὲ κάθε εὐκαιρία, καὶ πολλὰ φορὲς καὶ σ' εὐκαιρίες ποὺ τίς δημιουργεῖ ὁ ἴδιος γιὰ νὰ θορυβήσῃ, ὅλα τὰ μεγάλα αἰσθήματα τῆς πατρίδας, τῆς φιλίας, τοῦ ἀλτρουϊσμοῦ, ἔχουνε βάθος καὶ πολὺ μάλιστα.

Μὲ τὴ διαφορὰ ὅμως πάντοτε πὼς στὸ βάθος τὰ αἰσθήματα αὐτὰ φαντάζουν ἀπαιτότερα, ἀγνότερα, ντροπαλότερα, ἀπαλλαγμένα ἀπὸ τὸ φόρτωμα τῆς ἐξωτερικεύσεως, τὸ ἀπαραίτητο, καθὼς τὸ ξομολογίεται ὁ ἴδιος, γιὰ τὴν ἐπιτυχίᾳ τῆς δουλιᾶς του.

Τὴν τοιχογραφία αὕτῃ πολλὰ φορὲς καὶ γὼ τὴν ἔζησα σὲ περασμένα χρόνια κ' εὗρισκα πάντα κάτω ἀπὸ τὰ χρώματα τὸ ντουβάρι. Καὶ περάσανε χρόνια, καὶ κοπίασα πολὺ, κι ἄφισα τὸν πυρρωνισμό μου καταμέρος, ὅσο ποὺ νὰ φτάσω στὸ βάθος, νὰ δῶ τὴν ἀπυλὴ ψυχὴ, μιὰ ψυχὴ ποὺ κρύβεται κάτω ἀπὸ τὸ ἀδιάκοπο αὐτὸ ταμπούρλισμα, νὰ τὸν πιστέψω.

Κ' ἔτσι «καταντήσαμε φίλοι», ὅπως λέει κι ὁ Μασούκας.

Ὁ ἄθρωπος αὐτός, ποὺ τοὺς συγκινεῖ ὅλους ἀπὸ τὸ Βασιλιὰ ἴσαμε τὸν τελευταῖο Ρωμιό, ποὺ τὸ νομά του πάει νὰ καταντήσῃ σὺβλο τοῦ πατριωτισμοῦ, τῆς ἠθικῆς, τῆς τιμιότητος, ποὺ ὅλες οἱ πόρτες τοῦ ἀνοίγονται διάπλατες, κι ὅλες οἱ ψυχές, κι ὅλα τὰ πουγγιά, ποὺ ἀπλώνει τὸ χέρι του καὶ παίρνει, ὅχι γιὰ νὰ κρατήσῃ, μὰ γιὰ νὰ ξαναδώσει, ποὺ πολλὰ φορὲς διακονεῖ ὅχι γιὰ νὰ φάει αὐτὸς μὰ γιὰ νὰ φάνε ἄλλοι καὶ νὰ μὴν ἀναγκαστοῦνε ἔτσι νὰ διακονέψουνε, ποὺ φιλοδοξεῖ πάντα

νᾶναι τρεῖς χιτῶνες γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ χαρίζῃ τοὺς δυό, ποὺ εὐκόλα γνωρίζεται μὲ ὅλο τὸν κόσμον, ἀγκαλιάζεται, ἀδερφώνεται, μὰ ποὺ εὐκόλα ἀποχτάει φίλους κι ὅποιους ἀποχτήσῃ τοὺς κρατάει γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ, — ὁ ἄθρωπος αὐτὸς τοῦ ἀξίζει νὰ μελετηθεῖ μιὰ μέρα πλατιά, ν' ἀπλωθεῖ πάνω στ' ἀνατομικὸ τραπέζι ἡ ψυχὴ του, νὰ μπεῖ κάτω ἀπὸ τὸ μικροσκοπιο κάθε πράξῃ του (βλέπετε, προσέχω καὶ δὲ λέω κάθε λόγος του· αὐτοὶ δὲν ἀντέχουνε σὲ μικροσκοπιο καὶ σὲ κριτικές, γιὰτὶ πολλὰ φορὲς ἀναγκαστικά βγαίνουνε φορτωμένοι ἄερα), γιὰ νὰ δικαιωθεῖ ὅχι μόνον τὸ ἄτομον μὰ καὶ ἡ κοινωνία ἀλάκαιρη ποὺ μπορεῖ σήμερα ἀξιόλογα νὰ κριθεῖ ἀπὸ ἓναν ἐπιπόλαιον κριτὴ ὡς ἐπιπόλαιον, ἀφοῦ παρασέρνεται ἀπὸ ἓναν ἄθρωπον, πιστεύει τυφλὰ σ' αὐτόνε, κι αἴριο μὲ τοὺς ἐπίσημους ἀντιπροσώπους τῆς, τοὺς βουλευτές, θὰν τοῦ δείξῃ ἐπίσημα τὴν ἐχτίμησή της καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη της.

— Ἀμα τὰποφάσισα, μοῦλεγε τίς προάλλες, νὰ καταπιασθῶ αὐτὴ τὴ δουλιὰ, συλλογίστηκα πὼς ἕνας δρόμος ἔμενε ἀνεκμεταλλεὺς στὴν Ἑλλάδα, ὁ δρόμος τῆς ἀπόλυτης εἰλικρίνειας. Καὶ τὸν ἀκολούθησα. Οἱ πράξεις μου κρέπει νᾶναι τόσο καθαρὲς ποὺ νὰ μπαίνουνε σὲ γιγάντιον βιτρίνα γιὰ νὰ μπορεῖ νὰν τίς βλέπει ὁ καθένας ὅποια ὥρα θέλει.

Κ' ἔτσι δούλεψε. Περάσανε ἑκατομύρια ἀπὸ τὰ χέρια του. Ἐμπρός! Ὅχι μόνον κείνος ποὺ τοῦ μπιστεύτηκε χιλιάδες, μὰ καὶ κείνος ποὺ μιὰ δραχμὴ τοῦδωσε, ὡς ἔρθει ὅποια ὥρα θέλει νὰ μάθει, μ' ἐπίσημα χερτιὰ, ποὺ πήγανε τὰ χρήματά του.

Κ' εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐθνικὸς εὐεργέτης, ἀφοῦ ὅσα ἑκατομύρια ἔδωσε στὸ ἔθνος, εἶναι δικὰ του χρήματα, τᾶβγαλε μὲ τὸν ἴδρυν του, μὲ τίς ἀγωνίες του, ταξίδεψε, ταλαιπωρήθηκε, γκάρισε, ἀκόμι καὶ βρίστηκε καὶ συκοφαντήθηκε, γιὰ νὰν τὰ μαζέψῃ· εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐθνικὸς εὐεργέτης γιὰτὶ ἐπιτέλους πρόσφερε στὸ ἔθνος μιὰ ζωὴ, τὴ ζωὴ του, ποὺ τὴν ἀφιέρωσε στὸ ἔργο ποὺ τὸ θυροῦσε σὺτὸς μεγάλο, ποὺ δὲ λογάρισε νιάτα, κόπους, τίποτα, γιὰ νὰν τὸ φέρῃ σ' ἓνα τέλος παληκαρίσιον καὶ τίμια, ὅπως τᾶφερε.

Καὶ νά, ποὺ ἐπιτέλους σήμερα ἔρχεται τὸ ἐπίσημον Κράτος ἐπίσημα νὰν τοῦ ἀναγνωρίσῃ καὶ νὰν τοῦ ἀνταμείψῃ τὴν ἐργασία του.

Ἡ σύνταξίς του θὰ ψηφιστεῖ μεθ' αἴριο στὴ Βουλὴ γιὰ τὸ Μασούκα, ἔχει περισσότερο ἠθικὴ παρὰ ὕλην σημασίαν γι' αὐτόνε. Καὶ γιὰ τέτια ἀπὸ τῶρα τὴν καμαρώνει καὶ τὴ χαιρέται.

— Θάν μπορεί επιτέλους κανένας, αδερφέ, νά συντρέχει καί τούς φίλους του, νάν τούς ἀνακουφίζει, νάν τούς κάνει νά χαίρουνται ! Λεφτά ; Τί νάν τὰ κάνω τὰ λεφτά ; Τὰ παράπιασι δά με τὰ χέρι μου καί τὰ χόρτσι !

Καί τὸ λέει καί τὸ ξαναλέει καί χαίρεται σάν τὸ μικρὸ τὸ παιδί ποὺ τοῦ βιάζοντε λεφτὰ στὸ χέρι του γιὰ νᾶχει νάν τὰ πετάει ἀπὸ τὸ παράθυρο.

Καί συλλογίζουμαι ἀκόμα πὼς ὁ Μαιτσούκας εἶναι ἱκανὸς νά φτάσει ἴσαμε κεῖ. Ἄν ὅχι ἀλάκωρη, τουλάχιστο τῇ μισῇ σύνταξί τοῦ θάν τοῦ δώσει αἷριο τὸ Κράτος νά τὴν ξεγυρίσει στὸ Κράτος γιὰ τὸν Ἑθνικὸ στόλο ἢ γιὰ κανένα ἄλλο ἔργο ἑθνικόν.

— Ὡχ ἀδερφέ, μᾶς σώνουν ἐμῶς, σ' ἓνα μιου-καλικάκι τῆς Πλάκας, ἓνα πιότο φασουλάκια μανηρο-σέλαχα κ' ἓνας φίλος γκυρδιακός !..

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΑΒΕΡΩΦΕΙΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ

Ὁ Στεργίου ἐργάστηκε σὰ μεγάλος δημιουργός. Ἐξῆσε μὲ τὸ ἔργο του καί τὸ ἔργο του ἔχει κάτι ἀπ' τὴ ζωὴ του. Δὲ συλλογίστηκε πὼς εἶναι μαθητὴς σὲ Πολυτεχνεῖο, οὔτε πὼς ἀπὸ τὸ διαγωνισμόν αὐτὸ κρεμότανε τὸ μέλλον του. Εἶχε μέσα του τὴ φλόγα, τὴν ἀσβύστη φλόγα, ποὺ δὲν τοῦχε δοθεῖ ποτὲ ἡ ἀφορμὴ νὰ φανερώσει. — «Δὲν ἐργάστηκα ποτὲ μὲ τὸ σύστημα ποὺ δοῦλεψα τὸ ἔργο μου αὐτό. Τὸ θέμα μου εἶταν τέτοιο ποὺ μπόρεσα νά δημιουργήσω κάτι». Κι αὐτὸ τὸ κάτι, ποὺ λέει μὲ τὴν εἰλικρινέστερη μετριοφροσύνη, ποῦναι γνώρισμα πάντα τοῦ ξεχωριστοῦ ἀνθρώπου, εἶναι πολὺ μεγάλο, μὰ πρὸ πάντων πολὺ καινούριο γιὰ τὸν τόπο μας. Γκρέμισε κάθε παραδεχμένο, δὲν ἀκολούθησε καμμιά συμβουλὴ, ἐπαναστάτης, προσωπικὴς τέλεια στὴν ἀντίληψή του, ἐπίασε νά δημιουργήσει ἓνα ἔργο, ποὺ δὲν εἶταν βέβαιος πρὶν, ἀν θὰ μπορούσε νά τελειώσει καθὼς τᾶρχισε. Καί πάτε ; Ὅχι δουλεύοντας μ' ὅλη τὴν ἡσυχίαν του μέσα στὸ ἀτελιέ του, μὰ σὲ διαγωνισμό ποὺ ἔπρεπε νά τελειώσει τὸ ἔργο του σὲ ὀρισμένο χρονικὸ διάστημα, σὲ σαράντα μέρες δηλαδὴ. — «Δὲν ξέρω ἂν θὰ μπορέσω νά βγῶ πέρα. Ὅσα μοῦ λέει νά κάνω ἢ συνειδησὴ μου εἶναι τόσο πολὺ δύσκολα καί τόσο πάνω ἀπὸ τὴ δύναμή μου !...» Καί σὰ συμπλήρωμα τῶν λόγων αὐτῶν

τοῦ ἴδιου, ἐρχονται τὰ λόγια τοῦ καθηγητῆ Ροῦ-λού, ποὺ σὰ συγγενὴς ἐνὸς ἀπὸ τοὺς διαγωνιζομένους δὲν εἶταν μέλος στὴν ἐπιτροπὴ : « Ἀπορῶ μὲ τὴν τόλμη του.... Δὲν εἶναι ἔργο γιὰ μαθητὴ.... Ἔργα σὰν τ' ἄλλο (κ' ἐννοῦσε τὸ ἔργο τοῦ κ. Τόμπρου) εἶδαμε καί βλέπομε κάθε χρόνο στοὺς διαγωνισμούς, ἐνῶ σὰν καί τοῦτο οὔτε εἶδαμε ποτέ, οὔτε πιστεύω νά δοῦμε.... Ἀπορῶ μὲ τὴν τόλμη του ». Παράλληλα μὲ τὴν ἄρτια τεχνικὴ του μόρφωση ὁ Στεργίου, εἶχε καί τὴ φιλολογικὴ, μελετημένος βαθειά, μὲ τίς ἀτομικὲς ἀρχές του, μὲ τὸ νεωτεριστικὸ πνεῦμα του, διαγωνίστηκε ἡ γιὰ νά κερδίσει, κάνοντας ἔργο, ἡ γιὰ νά καταστρέφει τὸν πηλὸ τοῦ καί μαζί μ' αὐτὸν ὅλες τίς ἐλπίδες του. Μὲ μιὰ τέτοια τολμηρὴ ἀπόφαση, σὲ μιὰ στιγμή ποιητικοῦ μεθυσιοῦ δημιούργησε τὸν ἐξάγγελό του. Τί εἶναι αὐτὸς ὁ ἐξάγγελος ; Ἡ Ζωὴ ἡ ἴδια. Ἐνας μεστός ἀνθρώπος ποὺ βρίσκεται ἀκόμα σὲ κίνηση. Δὲν ἔχει σταματήσει καί στηρίζεται στὸ δεξιὸ του πόδι. Τὸ ἓνα τοῦ χέρι ἀνυψωμένο, μόλις κρατιέται ἀπὸ τὴν κούραση καί τ' ἄλλο προσπαθεῖ ν' ἀνασύρει κάποιο πέπλο ποὺ ἀνεμίζει ἀπ' τὸ δρόμο.

Δὲν εἶναι δηλαδὴ ἡ μόνη δράση τοῦ αὐτοῦ. Σὲ μιὰ παρόμοια ψυχολογικὴ στιγμή δὲ θάχε βέβαια τὸ νοῦ του νά σκεπαστεῖ μὲ τὸ πέπλο ποὺ τοῦ πῆρε ὁ ἄνεμος. Εἶναι μιὰ κίνηση ἀσυναίσθητη κι αὐθόρμητη, τόσο ζωντανὴ ὅμως ! Τὸ πρόσωπό του ἔχει μιὰν ἔκφραση ἀγωνίας, κόπου καί χαρᾶς μαζί. Τὸ στόμα του εἶναι ἀνοιχτὸ καί ἡ δύναμη ποὺ βάζει γιὰ νά φωνάξει τὸ «νικήσαμε», φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐξόγκωση τῶν νεύρων τοῦ λαιμοῦ του. Προσμένεις νάν τᾶκούσεις σὰν τὸ δαίς. Θαρρεῖς πὼς εἶναι ἡ τελευταία του προσπάθεια. Ἐρχεται ἀπὸ δρόμο μακρινόν. Τὸ ἀνάσασμά του εἶναι βαρὺ. Τὸ στηθὸς του ἔξω πεταγμένο. Ὅλο τὸ νευρικό του σύστημα σὲ μιὰν ὑποδιέγερση ποὺ σ' ἀφίνει νά διακρίνεις κάθε νεῦρο του, κάθε του μυῶνα καί κάθε φλέβα του. Ξεχειλίζει ἡ ζωὴ, ἡ ὑπερένταση τῆς ζωῆς.. Εἶναι ἴσως τὸ μόνο ἐλάττωμα τῆς μεγάλης αὐτοῦ δημιουργίας, πὼς ἔχει ζωὴ περισσότερη ἀπ' ὅση θάπρεπε. Τόση εἶναι ἡ ὁρμὴ τῆς κίνησός του, ποὺ θαρρεῖ κανένας πὼς ὅλο κεῖνο τὸ πελώριο σῶμα ταλαντεύεται στὸν ἀέρα· πὼς δὲν πατεῖ πουθενά, πὼς ἀγωνίζεται νά συγκεντρώσει κάθε του δύναμη καί κάθε του προσπάθεια γιὰ νά προφτάσει νά πεῖ τὸ μεγάλο τὸ μήνυμα κ' ὕστερα νά σωριαστεῖ κάτω νεκρό. Τὸ κεφάλι τοῦ ἐξαγγέλου τοῦ δὲν εἶναι ἀρχαιοπρεπὴ κεφαλὴ. Ἀντινόου, ψυχρὴ καί βουδὴ· εἶναι κεφαλὴ ἡρώα μεθυμένου ἀπὸ τὸ ἄγριο μεγαλεῖο τῆς μάχης, μὰ κι ἀνθρώπου συντριμμένου ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἀγωνίας καί τοῦ κόπου. Τὰ μάτια του ἔχουν μιὰν

(*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στοῦ περασμένου φύλλου.